

Část 4

Heřmanovy Sejfy – Rudník

Arnultovice, Lázně Fořt

Fotopříloha Rudnických novin o historii obce Rudník

Arnultovice

Arnultovice (Arnsdorf, též Hostivín) byly svým založením a nejstarší historií napojeny na sousední Hostinné (Arnau), k němuž patřily farou i školou. Obě sídla tradičně odvozují své pojmenování od lokátora Arna (či Arnolda), který je založil ve 2. polovině 13. století. Arnultovice, vzniklé jako údolní lánová ves podél Sejfského potoka, sloužily pravděpodobně jako zemědělské zázemí Hostinného. Ostatně – zemědělský charakter si obec zachovala až do poloviny 20. století.

Roku 1590 připadly Arnultovice dělením hostsinského panství Hanibalu z Valdštejna a staly se součástí panství Heřmanovy Sejfy, které bylo od roku 1703 v držení vlčických Schwarzenbergů (do roku 1789) a poté podnikatelských rodů Theerů ze Silberštejna a, od roku 1880, Klugeů. Zajímavé zmínky o arnultovických pocházejí z doby Schwarzenbergů, kteří prosperitu svého panství zakládali na pěstování lnu a prosazování domácího tkalcovství. S tím spojené poddanské povinnosti se arnultovickým nelíbily a roku 1709 se spolu se sejfskými účastníci nevolnického povstání proti schwarzenberské vrchnosti ve Vlčicích. Žel neúspěšného. Roku 1780 bylo v obci 173 domácích tkalců z celkových asi 300 obyvatel.

S nástupem industrializace v 19. století našli mnozí obyvatelé práci v papírnách a textilkách v Hostinném a Heřmanových Sejfech. Roku 1866 se staly Arnultovice samostatnou obcí, ve které se rozvíjel bohatý spolkový život. Roku 1895 byl založen spolek hasičů, roku 1902 spo-

lek vojenských veteránů a roku 1913 pěvecký spolek. V obci fungovala i knihovna. Roku 1930 měly Arnultovice 80 domů s 539 obyvateli, z nichž 504 bylo německé národnosti. Vlastní školu ale obec neměla, byla založena po 2. světové válce. Ta znamenala, až na několik rodin, kompletní výměnu jejích obyvatel. Od roku 1960 jsou Arnultovice částí Rudníku. Při posledním sčítání lidu v roce 2021 měly 288 obyvatel a 96 domů.

č.p.
76

← ↓ Ulice, směřující od Hostinného do Arnultovic, dnes nese název Hostivinská a upomíná tak na starý, již nepoužívaný název obce. Na nároží domu č.p. 77 hned u silnice visela pravděpodobně oválná obecní cedule s názvem obce v češtině a němčině (nápis na fotografii bohužel nelze přečíst) a viditelně tak oddělovala Arnultovice od Hostinného, jejichž zástavba, majíc v těchto místech ryze městský charakter, splývá. Sousední dům č.p. 76 patřil obchodníkovi s dobyt看em Karlu Schoulawemu.

↓ Dnešní restaurace U Soudku (č.p. 48) má více než stoletou pohostinskou tradici. Ve 20. letech tu provozoval hostinec, řeznictví a uzenářství Josef Lausmann. Ve 30. letech byla u domu i benzínová pumpa.

č.p.
48

č.p.
77

↓ Jednu z nejstarších fotografií Arnultovic pořídil kolem roku 1900 hostinský tovaryník Ferdinand Nettl. Hlavní obecní cesta na ní sleduje tok říčky Čistá, dříve nazývané Sejfský potok (Seifenbach) a někdy také nesprávně počestně Mydlíce. Za zatáčkou po levé straně cesty dodnes stojí statek č.p. 44, v němž žil umělecký truhlář a řezbář Rudolf Richter. Místo statku na proti zaujal dům č.p. 66.

← Tento pohled se současníkovi již nenaskytne. Ilustrace zachycuje statek rodiny Fiedlerovi č.p. 34, který byl v roce 1953 spolu s dalšími chátrajícími domy v obci srovnán vojenskou technikou se zemí. Dnes na jeho místě stojí dům č.p. 1.

Rudolf Richter, Holzbildhauer, Arnsdorf 44,
empfehlte sich zur Holzbildhauerei in den nachstehenden Arbeiten,
wie Bildnissen, Bildreliefs, Bildnissen, Bildnissen, überaus
Schnitzereien in jeder Ausführung und Größe.

↓ Kaple se zvoničkou, věnovaná obětem první světové války, byla postavena v letech 1924-26 a až do počátku 70. let, kdy byla rozebrána na stavební materiál, byla jedinou větší sakrální stavbou v obci. Pozemek pro její výstavbu naproti tehdejšímu hostinci U labutě (Gasthaus zum Schwan, č.p. 33 →) poskytl Josef Müksch z č.p. 30. Finance na výstavbu pocházely ze sbírky uspořádané místními spolky. Vchod do kaple lemoval nápis „Den Opfern d. Weltkrieges“. Dle pamětníků byl v kapli mramorový oltář s obrazem anděla držícího padlého vojáka, na stěnách visela deska se jmény padlých, jejich portréty a spolkové prapory. Dnes v těchto místech stojí dům č.p. 71.

↓ Marně bychom dnes v obci hledali i drobné sakrální památky – povětšinou kamenné kříže, zachycené na historických fotografiích. Jeden, velmi dominantní, stál například u domu Anny Gotstein č.p. 32, který dnes slouží jako hasičská zbrojnice.

↓ Za Sejfským potokem při vedlejší cestě stál nejméně od poloviny 19. století mlýn č.p. 27. Voda na mlýnské kolo byla přiváděna z potoka náhonem, který začínal pod dnešním splavem. Ve 30. letech tu provozoval moderní válcový mlýn Johann Feest. Dle vzpomínek pamětníků sloužil mlýn po založení místního JZD jako sýpka a kanceláře družstva. Na jeho místě dnes stojí nový dům stejného čísla popisného.

← Většinu zástavby obce ještě ve 30. letech 20. století tvořila přízemní zděná nebo (polo)roubená stavení, obývaná drobnými zemědělci („zahradníky“) nebo řemeslníky („domkaři“). Nedaleko mlýna mezi cestou a potokem stála malá roubenka se zvoníčkou, která zřejmě sloužila jako obecní pastouška pro bydlení chudých.

→ Adresář obcí politického okresu Vrchlabí z roku 1933 uvádí v obci Arnultovice tyto živnosti: dvě dámská a dvě pánská krejčovství, řeznictví, zahradnictví, krám, obchod s cukrovinkami, čtyři hostince, mlynáře, kováře, ševce, kameníka, klempíře, obchodníka se dřevem, obchodníka s dobyt看, kapelníka a dva truhláře. Jedním z nich byl Wenzel Schost v č.p. 22. Dům stál u dnešního splavu zhruba naproti č.p. 21. Umístění domu v nebezpečné zatáčce bylo údajně důvodem k jeho pozdějšímu zbourání.

Wenzel Schost, Möbel- und Bautischlerei
in Arnsdorf bei Arnau empfiehlt sich zur Ausführung aller in sein Fach einschlägigen Arbeiten. Möbel-lager.

č.p.
52

← V poloroubeném domě č.p. 52 provozovala obchod se smíšeným zbožím Franziska Richter.

č.p.
18

→ ↓ Základní sídelní osnovu obce tvořily od jejího založení selské statky, od nichž vedly cesty za humna – do polností a lesů nad údolím. Dle map stabilního katastru z roku 1841 jich bylo 12, dodnes se zachovalo sedm. Příkladem dosud stojícího domu je č.p. 18 (dříve statek Josefa Dreschera), příkladem zmizelého je statek rodiny Ruřovy č.p. 17, který byl srovnán se zemí v roce 1953. V sousedství místa kde stál je dnes dům č.p. 19.

č.p.
17

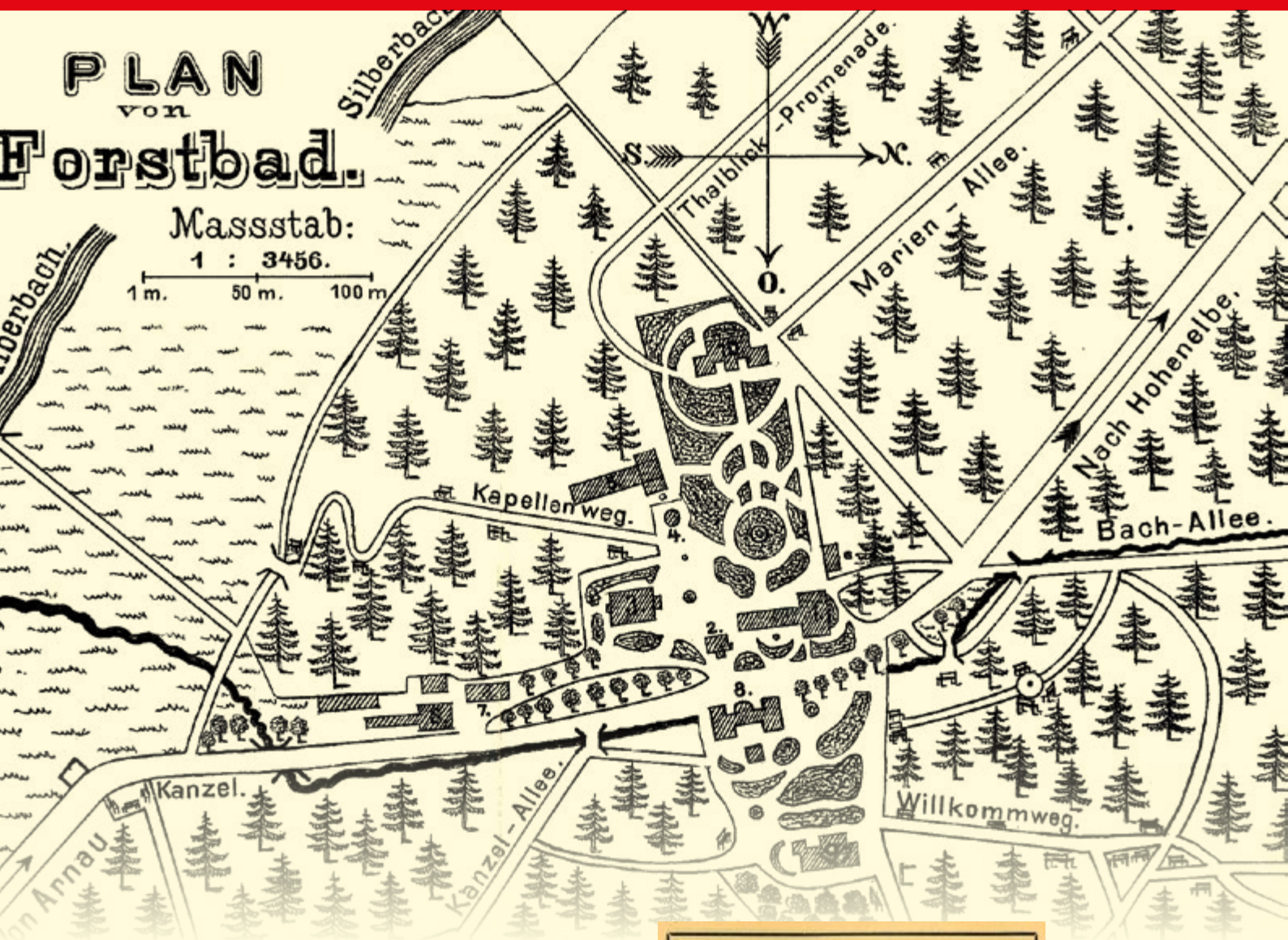
↑ Bezesporu nejhonosnější stavbou Arnultovic byl dům továrníka Ignaze Klugeho (č.p. 6). Z větší části roubenou vilu ve stylu secesního folklorismu si nechal jako své sídlo postavit poté, co z důvodu náhlého úmrtí svého otce roku 1909 převzal správu vedlejšího zámku a textilních továren. V domě s udržovanou zahradou žil až do své smrti v roce 1930.

→ Poslední stavbou na katastru Arnultovic naproti zámku byl panský mlýn (č.p. 60) s typickou mansardovou střechou a zde netradiční podstávkovou roubenou konstrukcí. Svou vizáž si zachoval do dnešních dnů a je proto prohlášenou kulturní památkou. Mlýn byl postaven za Theerů ze Silberštejna. Do roku 1842 se tu mlela mouka, poté byl uzpůsoben na papírenskou výrobu. Po první světové válce sloužil jako ubytování pro správce vodní turbíny vyrábějící elektrickou energii, která byla umístěná ve vedlejším domě přímo u potoka.

č.p.
60

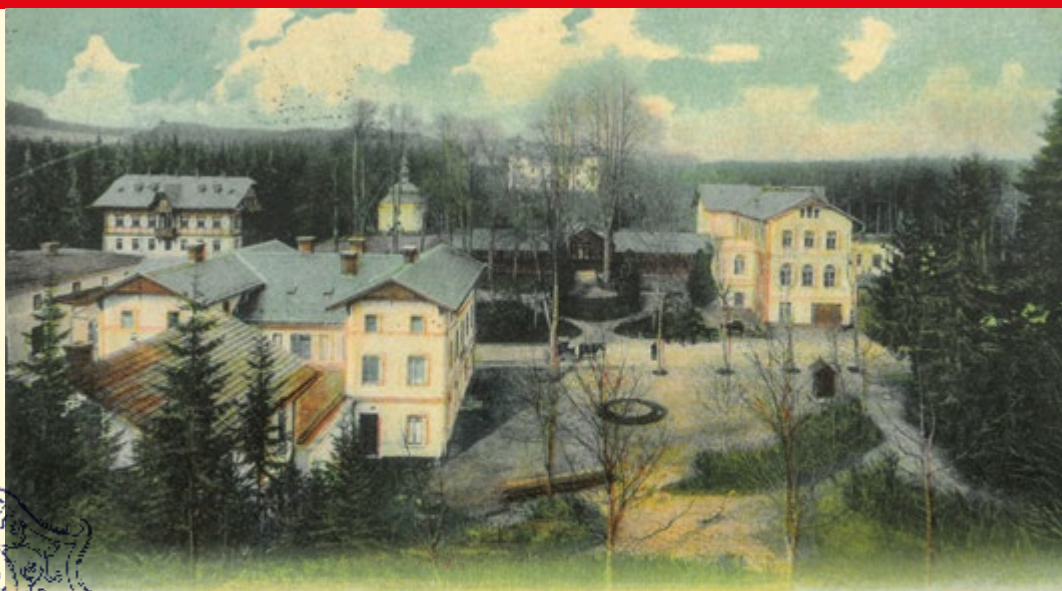

Lázně Fořt

Lázně Fořt, nazývané též Lesní Lázně (z něm. Forstbad) nebo Fořtovna, jsou jedinečnou lokalitou nejen v rámci obce Rudníku (k níž patří od roku 1964), ale i širšího regionu. Jsou nejmladšími krkonošskými lázněmi (první lázeňské zařízení tu vzniklo kolem roku 1760), ale poutníci sem za zázračným sirným pramenem proudili nejméně o století dříve díky pověsti o zázračném uzdravení nevidomé dívky. Léčivá moc pramene byla v době protireformace připsána Panně Marii. Té byla zasvěcená také kaple, postavená u pramene roku 1754 pro potřeby stále sílícího přílivu věřících. Benefitem místa byla i jeho klimaticky výhodná poloha pod horami a hluboké lesy, které jej obklopovaly. Proto se zde léčilo nejen vodou, ale i čistým vzduchem bohatým na ozon, a klidem. Podobu letoviska dal místu po roce 1880 jejich tehdejší majitel Karel rytíř Berger z Bergenthalu, když staré budovy nahradil novými ve švýcarském lázeňském stylu a na místě kuželny vystavěl kolonádu. Lázně pak od roku 1886 rozvíjel jejich další majitel – sejfský továrník Franz Kluge. K dispozici bylo hostům 80 pokojů v šesti budovách. Léčila se především onemocnění dýchacích cest, revmatismus, dna a nervové nemoci. Konec idyle vzdušných lázní učinila ve 30. letech 20. století v sousedství roku 1920 postavená továrna na výrobu umělého hedvábí, která otrávil zdejší vzduch a nastartovala všeobecný úpadek tohoto místa vrcholící za minulého režimu zbouráním jeho dvou ikon – kolonády a kaple. Lázeňské hosty vystřídal zaměstnanci Rubeny Rudník, a budovy byly mnohdy necitlivě stavebně upraveny. Přesto si místo lázeňský charakter a genia loci zachovalo dodnes. A to nejen díky prameni, který tu stále vyvěrá, ale i díky péči osvědčených majitelů o architektonicky cenné domy.

← Podobu lázní v době jejich největšího věhlasu na přelomu 19. a 20. století zobrazuje plán z průvodce W. Patschovského „Forstbad bei Arnau im Riesengebirge“. Čísla označují tyto stavby: 1. Léčebný dům s kolonádou, 2. Pramen a obchod, 3. Dům U kaple, 4. Kaple, 5. Kuželník, 6. Fořtovna, 7. Veranda, 8. Lázeňský dům, 9. Lesní zámček, 10. Vila Marie. Lázeňské budovy doplňovala parková úprava přirozeně přecházející v lesní síť promenádních pěšin opatřených lavičkami.

Forstbad bei Arnau (Riesengebirge)

← Nejstarší stavbou lázní byla barokní kruhová kaple z roku 1754. O její výstavbu se zasloužil majitel panství Fořt a Studenec Ignác Dominik Chorinský z Ledské, jak připomínal latinský nápis a erb s buvolími rohy nad hlavním vchodem. Chtěl proměnit Fořt ve významné poutní místo, v němž ho podporoval jeho bratr, brněnský biskup Matyáš František Chorinský. Uvnitř kaple se nacházel zlatený oltář s obrazem Panny Marie a dřevěný kůr, na němž hrávala kapela zejména o pobožnostech při mariánských svátcích. Jako poděkování za své uzdravení nechal roku 1888 pro kapli vytvořit sochu Panny Marie pražský měšťan Franz Horák. Roku 1912 byla kaple zrenovována na náklad Franze Klugeho. Jako již zchátralá, se spadlou střechou, byla stržena roku 1985, ačkoli se jednalo o kulturní památku.

→ Jako korzo i pro posezení sloužila hostům za nepřízně počasí kolonáda. Byla dřevěná s bohatě vyřezávanými štíty, přes 60 metrů dlouhá, ze západní strany byla prosklená, ze dvou dalších otevřená, opatřená jen zábradlím. Z jižní strany navazoval na kolonádu obchod „U pramene“ s nabídkou luxusních i běžných předmětů a suvenýrů. Pod obchodem se nacházel bazén s léčivým pramenem, k jehož čerpání sloužila pumpa na severní straně obchodu. Z bazénu byla voda svedena pod zemí do Lázeňského domu naproti přes ulici. Kolonáda, stejně jako obchod, zcela zanikly. Její upomínkou je kamenný základ a středová část zastřešení, která dnes slouží svému účelu na č.p. 425 vedle Vily Marie.

Forstbad im Riesengebirge.

Veranden.

↓ Ze severní strany navazoval na kolonádu Léčebný dům (Kurhaus) – společenské srdce lázní se sálem, restaurací, hudebním pokojem a čítárnou. Za minulého režimu prošel necitlivou přestavbou v kulturní zařízení (nyní se projektuje jeho obnova v původní podobě). Začátkem 20. století, za Klugeů, byla v jeho sousedství postavena budova pošty.

FORSTBAD — Kurhaus und Post.

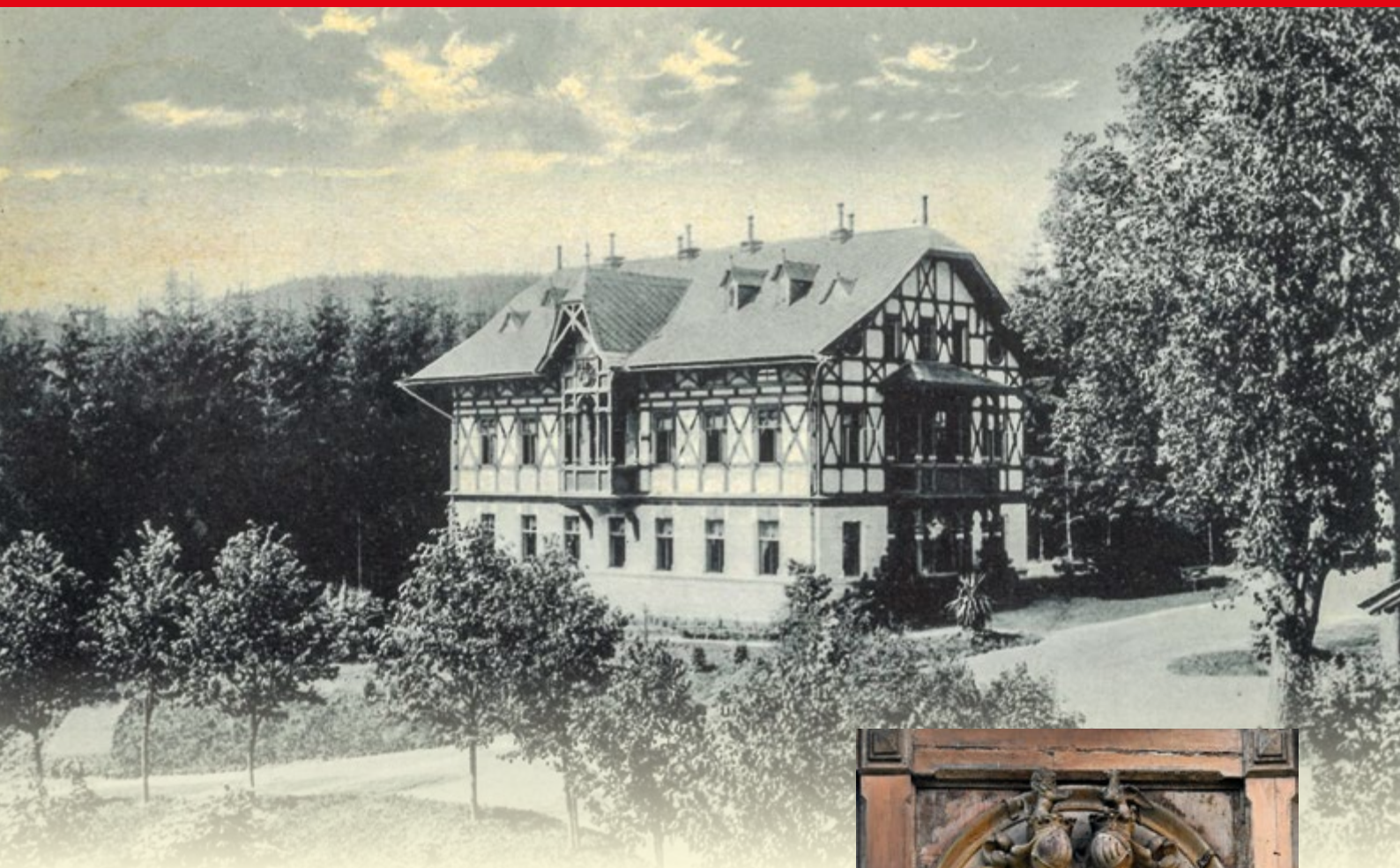

↓ → Vodoléčba pacientů se odehrávala v Lázeňském domě (Badehaus) u hlavní ulice, do něhož byl sveden sirný pramen. Lázeňské zařízení sestávalo ze salónu se dvěma bazény z porcelánu, ze dvou místností 1. třídy s měděnými vanami, sprchami a zařízením k ohřevu vody a ze šesti místností 2. třídy se zinkovými vanami, z parní, potní a sprchové lázně a z plaveckého bazénu. V přízemí se nacházely i kanceláře včetně poštovního a telegrafního úřadu, v prvním patře pak šest velkých pokojů salónového typu a v podkroví další čtyři. Jednalo se o největší budovu lázní s dvěma výraznými rizality, která byla rozšířena za Franze Klugeho o přístavbu spojenou s původní budovou krčkem. Někdejší zdobnost budovy dnes připomínají jen dřevěné průčelní štíty.

↓ Většinu lázeňských budov v romantickém alpském stylu navrhl pro Karla rytíře Berge-
ra z Bergenthalu trutnovský architekt Adolf Bohaty. Lesnímu záměčku (Waldschlösschen) naproti kolonádě, který disponoval 14 pokoji, vévodila socha rytíře v brnění umístěná na špičce věže. Bohatě zdobené hrázděné patro doplňovaly ve středovém rizalitu bicí hodiny.

↑ Dům U kaple (Kapellenhaus) se 14 pokoji byl vystavěn roku 1881 za Karla rytíře Bergera z Bergenthalu, jak připomíná dodnes dochovaný erb s letopočtem, umístěný v průčelí bohatě zdobeného arkýře předstupujícího před hrázděné patro. Noblesní vzhled domu dodávaly také bohatě zdobené dřevěné balkóny po jeho stranách. →

→ Nejmladší a zároveň nejhonosnější lázeňskou stavbou byla Vila Marie (Marienvilla), pojmenovaná po manželce Franze Klugeho, který ji dal v letech 1888–1890 vystavět v romantickém gotickém stylu se dvěma věžemi v průčelí. Fasádu doplňovaly dřevěné vyřezávané prvky, špičky věží zdobily korouhve. Hosté se tu mohli ubytovat ve 27 komfortně vybavených pokojích s výhledem na hory.

FORSTBAD — Marienvilla.

(Prof. J. Kluge)

→ Stylově nejprostší stavbou lázní byla Fořtovna (Forsthaus). Nacházely se v ní čtyři pokoje, restaurace s biliárem a prostory pro ustájení koní. Vedle stála venkovní veranda, poskytující hostům útočiště za nepřízně počasí.

↓ V sezóně (od května do září) lázně navštěvovalo až 300 hostů. Přijížděli nejčastěji vlakem do Hostinného a odtud kočárem do lázní. Při příjezdu nemohli minout restauraci Schubert. Nabízela teplo a studenou kuchyni a ubytování. Za první republiky bylo klasické poloroubené stavení přebudováno majitelem Robertem Schubertem na patrový hotel s bazénem. Hotelové hosty vystřídali v době již zcela jiné zaměstnanci sousední Rubeny, která budovu využívala jako podnikovou jídelnu.

↓ Parková úprava lázní před Vilou Marie.

„Fořtovna je roztomilé lázeňské hnízdečko, které, byť i neoplývalo divokou horskou romantikou, pro svůj idylický ráz, hluboké lesy, zdravou polohu a nepřemrštěné ceny těší se stále rostoucímu přílivu lázeňských hostů a přechýlených turistů.... Lázeňské prameny mají teplotu 8-10 °C a voda jejich je téměř prosta všech škodných přísad a proto znamenitě prospívá chorému i zdravému tělu. Vedle toho k léčbě slouží koupele, z nichž zejména jehličnaté blahodárně působí. Nejznamenitější však

koupeli tělu i duchu jsou zde koupele vzdušné – procházky v mohutných hájemstvích a lučinami Fořtovny, jimiž probíhá celá spleť pěkně a pohodlně zařízených promenádních cest. A tak mají lázně ve Fořtovně všechny podmínky k zdárnému rozkvětu, velké budoucnosti“.

(Cestopisné kresby
Václava Durycha
– Krkonoše, 1898).

